

УДК 070.16(438)"1878"

DOI 10.32461/2409-9805.1.2026.356335

Цитування:

Берест І. Р. Перший номер профспілкового часопису Praca (1878) як документ професійної комунікації друкарів Східної Галичини. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2025. № 4. С. 58–64.

Berest I. (2026). The First Issue of the Trade Union Periodical "Praca" (1878) as a Document of Professional Communication Among Printers of Eastern Galicia. *Library Science. Record Studies. Informology*, 4, 58–64 [in Ukrainian].

Берест Ігор Романович,
доктор історичних наук, професор
кафедри медійних технологій,
інформаційної та книжкової справи
Інституту поліграфії та медійних технологій
Національного університету
«Львівська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0001-6141-4678>
berestigor1@gmail.com

ПЕРШИЙ НОМЕР ПРОФСПІЛКОВОГО ЧАСОПISУ PRACA (1878) ЯК ДОКУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ДРУКАРІВ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ

*Метою дослідження є виявлення змістових, функціональних і комунікаційних особливостей цього видання в контексті становлення організованого друкарського руху та розвитку фахової преси другої половини XIX ст. **Методологічну основу** становлять принципи історизму та об'єктивності, а також методи джерелознавчого аналізу, структурно-функціонального підходу й контент-аналізу періодичного видання. Дослідження ґрунтується на опрацюванні оригінального тексту першого номера Praca, доступного в цифрових фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника, із залученням історіографії з проблем професійної та профспілкової преси. У ході аналізу встановлено, що структура номера поєднує програмно-маніфестаційні тексти, інформаційно-хронікальні матеріали та організаційно-документні повідомлення, що свідчить про багатофункціональний характер часопису. **Наукова новизна** полягає в тому, що перший номер Praca вперше розглянуто не лише як історичне джерело з історії друкарського руху, а й як цілісний документ професійної комунікації, який виконував ідеологічну, інформаційну та організаційну функції. **Висновки** У статті здійснено комплексний аналіз першого номера профспілкового часопису Praca, що вийшов у Львові 1 липня 1878 р., як документа професійної комунікації друкарів Східної Галичини. Сам часопис виходив польською мовою двічі на місяць протягом 1878-1892 рр. Часопис Praca відіграв важливу роль у формуванні професійної солідарності друкарів, консолідації галузевого середовища та розвитку документної комунікації в соціально-професійному просторі Східної Галичини кінця XIX ст.*

Ключові слова: профспілкова преса, професійна комунікація, друкарі, часопис Praca, Східна Галичина, документ, Czcionka, історія, професійні спілки.

Berest Ihor,
Professor of the Department of Media Technologies,
Information and Book Studies, Lviv Polytechnic National University

THE FIRST ISSUE OF THE TRADE UNION PERIODICAL "PRACA" (1878) AS A DOCUMENT OF PROFESSIONAL COMMUNICATION AMONG PRINTERS OF EASTERN GALICIA

*The purpose of the study is to identify the content-related, functional, and communicative characteristics of this publication in the context of the formation of the organised printers' movement and the development of professional press in the second half of the nineteenth century. **The methodological framework** is based on the principles of historicism and objectivity, as well as source studies methods, structural and functional analysis, and content analysis of periodical publications. The research is grounded on the examination of the original text of the first issue of Praca preserved in the collections of the Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, with the involvement of historiographical works devoted to professional and trade-union press. The analysis demonstrates that the structure of the issue combines programmatic and manifesto texts,*

informational and chronicle materials, as well as organisational and documentary communications, which indicates the multifunctional nature of the periodical. **The scientific novelty** of the study lies in the fact that the first issue of *Praca* is examined not only as a historical source on the history of the printers' movement, but also as an integral document of professional communication that performed ideological, informational, and organisational functions. **The conclusions.** The article provides a comprehensive analysis of the first issue of the trade-union periodical *Praca*, published in Lviv on 1 July 1878, as a document of professional communication among printers of Eastern Galicia. The periodical itself was published in Polish twice a month during the period 1878–1892. The periodical *Praca* played a significant role in shaping professional solidarity among printers, consolidating the sectoral environment, and developing documentary communication within the socio-professional space of Eastern Galicia at the end of the nineteenth century.

Keywords: trade-union press, professional communication, printers, *Praca* periodical, *Czcionka*, Eastern Galicia, document, nineteenth century, trade union.

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження зумовлена зростанням наукового інтересу до історії професійної та профспілкової преси як важливого складника розвитку документної та соціальної комунікації в європейському культурному просторі. У цьому контексті особливого значення набуває аналіз фахових періодичних видань другої половини XIX ст., які виконували не лише інформаційну, а й організаційну та ідеологічну функції, сприяючи формуванню професійної солідарності й колективної ідентичності окремих соціальних груп. Часопис *Praca*, що почав виходити у Львові в 1878 р., належить до малодосліджених джерел історії друкарського руху Східної Галичини та водночас є цінним документом професійної комунікації.

Попри наявність наукових праць, присвячених історії галицької періодики, робітничому та профспілковому рухові, а також розвитку друкарської справи, перший номер часопису *Praca* досі не був предметом комплексного документознавчого аналізу. У більшості досліджень видання згадується побіжно або розглядається виключно в соціально-історичному контексті, без урахування його структури, жанрової специфіки та комунікаційних функцій. Це зумовлює необхідність звернення до першоджерела, збереженого у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника, та його аналізу як цілісного документного комплексу.

Дослідження першого номера *Praca* є актуальним також у контексті сучасних документознавчих студій, орієнтованих на вивчення еволюції форм професійної комунікації, механізмів поширення фахових знань і ролі періодичних видань у процесах самоорганізації соціально-професійних спільнот. Осмислення досвіду друкарської преси кінця XIX ст. дає змогу глибше зрозуміти витоки сучасних комунікаційних практик, а також розширює джерельну базу досліджень з історії документної комунікації та профспілкової діяльності в Україні.

Аналіз досліджень і публікацій. Історіографія проблеми свідчить про поступове

поглиблення досліджень профспілкового та страйкового руху в Галичині. Значний внесок у вивчення теми зробили І. Берест [1–6; 7; 10], який досліджував розвиток професійних спілок, їхні організаційні структури та роль у соціальному житті міст. Його роботи, а також спільні дослідження з О. Гончарем [8; 9], висвітлюють діяльність львівських професійних товариств, аналізують профспілкову пресу і соціально-комунікаційні аспекти робітничого руху.

Отже, попередні дослідження створили базу для розуміння загальної картини робітничого руху, проте комплексний аналіз із використанням архівних джерел, що враховує локальні особливості та соціально-комунікаційні аспекти страйків, досі залишається актуальним і потребує подальшого опрацювання.

Метою дослідження є комплексний аналіз першого номера профспілкового часопису *Praca* (Львів, 1 липня 1878 р.) як документа професійної комунікації друкарів Східної Галичини, з метою виявлення його змістових, структурних і функціональних особливостей у контексті становлення організованого друкарського руху та розвитку фахової преси другої половини XIX століття.

Виклад основного матеріалу. Перший номер профспілкового часопису *Praca*, що вийшов у Львові 1 липня 1878 р., становить особливий інтерес як документ професійної комунікації друкарів Східної Галичини та як джерело з історії розвитку фахової періодики другої половини XIX ст. Його поява була зумовлена об'єктивними потребами друкарського середовища в постійному друкованому органі, здатному забезпечувати інформаційний обмін, ідеологічну консолідацію та організаційний супровід діяльності професійного товариства. Важливою особливістю цього номера є те, що видання не декларує себе як новий проєкт, а прямо позиціонується як продовження часопису *Czcionka*, що раніше виконував аналогічні функції. Ця обставина дозволяє розглядати *Praca* як елемент безперервного процесу розвитку профспілкової документної комунікації, а не як ізольоване явище [11, 1].

З погляду матеріальної організації перший номер *Praca* має компактний, але логічно впорядкований формат і складається з чотирьох шпальт. Така структура була типовою для фахових і профспілкових періодичних видань того часу та відповідала як фінансовим можливостям видавців, так і комунікаційним завданням газети. Обмежений обсяг не зменшував функціонального потенціалу видання, оскільки кожна шпальта виконувала чітко окреслену роль у загальній композиції номера. Це свідчить про продуману редакційну політику та усвідомлення значення структурної організації друкованого документа.

Перша шпальта першого номера відкривається вступним словом редакції, яке має виразний програмний характер. У ньому не лише пояснюються обставини появи видання, а й окреслюється його місія як органу професійної спільноти. Значну увагу приділено питанню фінансового забезпечення газети через систему передплати, що вказує на залежність існування видання від активної участі самих друкарів. У цьому ж тексті редакція наголошує на міжрегіональному характері професійної спільноти, звертаючись до друкарів із різних частин історичних польських земель. Особливо важливою є пряма вказівка на те, що *Praca* є продовженням *Czciońka*, що дозволяє трактувати перший номер як етап інституційного розвитку профспілкової преси друкарів [11, 1].

Безпосередньо після вітального слова в першому номері часопису *Praca* розміщено розлогий текст програмного характеру, який займає основну частину першої шпальти та логічно продовжується на другій. Саме цей матеріал становить ідеологічне та концептуальне ядро номера і виконує ключову функцію формування світоглядних і комунікаційних орієнтирів видання [12, 1–2]. На відміну від вступного слова, яке має радше організаційно-інформаційний характер, цей текст спрямований на глибше осмислення ролі друкарства, праці та об'єднання в суспільному житті.

Композиційно програмний текст побудований як послідовний виклад аргументів, що поєднує історико-філософські міркування з соціальною критикою. Вихідною точкою роздумів є винахід книгодрукування, який подається як переломний момент у розвитку людства, що відкрив шлях до поширення знань серед широких верств населення [12, 1]. Апеляція до постаті Йоганна Гутенберга має не лише історичне, а й символічне значення, адже друкарство розглядається як фундамент професійної місії людей праці, зокрема друкарів, і як інструмент суспільного поступу.

У подальшому викладі автори програмного тексту переходять до соціального виміру проблеми, наголошуючи на нерівності між людьми праці та привілейованими верствами. Цей

антагонізм подається не як абстрактна ідея, а як реальний стан суспільного ладу, у якому робітники змушені боротися за елементарні права та гідне існування [12, 1–2]. У такому контексті друкований орган *Praca* позиціонується як засіб протидії соціальному пригніченню, що має сприяти усвідомленню власного становища та формуванню активної позиції професійної спільноти.

Особливу увагу в програмному тексті приділено ідеї об'єднання. Автори підкреслюють, що поодинокі зусилля окремих робітників є недостатніми для досягнення реальних змін, і лише згуртованість та організована спільна дія можуть забезпечити ефективний захист професійних інтересів [12, 2]. Отже, газета виконує не лише інформаційну, а й мобілізаційну функцію, закликаючи читачів до активної участі в житті професійного товариства.

Важливою складовою цього програмного блоку є також етичний вимір. У тексті наголошується на поняттях честі, гідності та відповідальності, які розглядаються як необхідні риси свідомого робітника. Людина праці постає не як пасивний об'єкт експлуатації, а як морально відповідальний суб'єкт, здатний усвідомлювати наслідки власних дій і брати участь у спільній боротьбі за покращення умов життя [12, 2]. Такий підхід свідчить про прагнення редакції сформувати не лише професійну, а й ціннісну ідентичність читачів.

Завершальні фрагменти програмного тексту логічно підводять до усвідомлення ролі самого часопису *Praca* як постійного органу комунікації. Газета подається як «передмур'я» професійної спільноти, що має підготувати ґрунт для подальших організаційних дій, подолання забобонів і консолідації зусиль людей праці [12, 2]. У цьому сенсі перший номер *Praca* фіксує момент переходу від декларативних ідей до систематичної документної комунікації, що забезпечує сталість профспілкового руху.

Тож програмний текст, розміщений після вітального слова, виконує в першому номері *Praca* ключову функцію ідейного та світоглядного спрямування видання. Він задає тон усій подальшій структурі номера, визначає основні теми й цінності та формує уявлення про газету як центральний документ професійної комунікації друкарів Східної Галичини кінця XIX ст. [12, 1–2].

Важливе місце в структурі першого номера часопису *Praca* посідає рубрика „*Wiadomości ze świata drukarskiego*”, матеріали якої розміщено на другій і третій шпальтах видання [13, 2–3]. На відміну від програмного тексту, що має декларативно-ідеологічний характер, ця рубрика виконує насамперед інформаційно-комунікаційну функцію, забезпечуючи зв'язок між окремими осередками друкарського середовища та фіксуючи

актуальні події професійного життя.

З жанрового погляду „Wiadomości ze świata drukarskiego” належать до інформаційно-хронікальних матеріалів, характерних для фахової періодики XIX ст. Рубрика не має чітко вираженого публіцистичного чи полемічного забарвлення, натомість зосереджується на поданні фактів, повідомлень і коротких відомостей, що мають практичне значення для читачів. Така форма подання інформації сприяла формуванню довіри до видання як до надійного джерела професійних новин і зміцнювала його статус як офіційного органу спільноти друкарів.

Зміст рубрики охоплює кілька тематичних блоків, серед яких домінують повідомлення про діяльність друкарських товариств, організаційні ініціативи, збори та ухвалені рішення. Через ці матеріали газета фіксує процеси самоорганізації професійного середовища, демонструючи, що друкарі виступають не як розрізнені індивіди, а як структурована спільнота зі спільними інтересами та формами колективної дії [13, 2]. У цьому сенсі рубрика виконує документальну функцію, адже зафіксовані в ній повідомлення відображають реальний стан організаційного життя друкарів у конкретний історичний момент.

Окрему увагу в „Wiadomości ze świata drukarskiego” приділено фінансовим та господарським питанням. Інформація про внески, касові справи, матеріальні труднощі чи потреби товариств засвідчує прагнення редакції забезпечити прозорість внутрішнього життя професійної організації та залучити членів спільноти до активної участі в її підтримці [13, 3]. Такий підхід відповідає загальній логіці профспілкової преси, де фінансова дисципліна та взаємна допомога розглядаються як передумови ефективної колективної діяльності.

Рубрика також виконує важливу інтеграційну функцію, оскільки вміщені в ній повідомлення походять з різних локальних осередків і відображають широку географію друкарського руху. Завдяки цьому Prasa виступає посередником між окремими групами друкарів, формуючи спільний інформаційний простір і сприяючи усвідомленню належності до єдиної професійної спільноти [13, 2–3]. Саме через такі регулярні повідомлення газета перетворюється на засіб горизонтальної комунікації, що поєднує локальні ініціативи в загальну мережу.

Важливо підкреслити, що „Wiadomości ze świata drukarskiego” логічно доповнюють програмний текст першого номера. Якщо маніфестаційний блок формує ідеологічні засади та ціннісні орієнтири видання, то інформаційна рубрика демонструє практичну реалізацію задекларованих

принципів у повсякденному професійному житті. У такий спосіб газета поєднує теоретичний і практичний рівні комунікації, що є характерною рисою профспілкової періодики кінця XIX ст.

Отже, рубрика „Wiadomości ze świata drukarskiego” у першому номері Prasa виконує низку взаємопов’язаних функцій: інформаційну, документальну, інтеграційну та організаційну. Її наявність і обсяг свідчать про прагнення редакції створити стабільний канал професійної комунікації, який би забезпечував не лише ідеологічну єдність, а й практичну взаємодію друкарського середовища Східної Галичини [13, 2–3].

Четверта шпальта першого номера часопису Prasa вирізняється чіткою внутрішньою рубрикацією, що свідчить про її спеціальне призначення як організаційно-документного блоку. На відміну від попередніх шпальт, де домінують програмні та інформаційні тексти, матеріали останньої сторінки мають характер офіційних повідомлень, звітів і оголошень, які безпосередньо стосуються внутрішнього функціонування професійного товариства друкарів [14, 4].

Однією з центральних рубрик є „Sprawozdania z posiedzeń”, у межах якої подано звіти з засідань керівних органів товариства. Тексти цієї рубрики мають виразну протокольную форму: зазначено дату засідання, головуючого, кількість присутніх членів, порядок денний та ухвалені рішення. Така деталізація дозволяє розглядати ці публікації як форму публічного протоколу, що виконує функцію фіксації управлінських рішень і забезпечує їх доступність для всієї професійної спільноти. У документознавчому вимірі це свідчить про перенесення елементів внутрішньої діловодної документації у формат періодичного видання [15, 4].

Поруч із протокольними матеріалами важливе місце займає рубрика „Różności”, яка акумулює різноманітні інформаційні повідомлення. Її зміст охоплює як відомості про події поза безпосереднім колом діяльності товариства, так і інформацію, що має загальноосвітній або професійно-орієнтаційний характер. Наявність такої рубрики свідчить про прагнення редакції розширити інформаційний горизонт читачів і поєднати внутрішньоорганізаційну комунікацію з ширшим контекстом професійного та суспільного життя [16, 4].

Важливим елементом четвертої шпальти є також фінансові звіти, подані у формі окремих зведень, зокрема „Zestawienie za miesiąc czerwiec”. У цих матеріалах чітко структуровано інформацію про надходження та видатки різних фондів, а також про фінансовий стан організації на певний момент. Такі публікації виконують функцію фінансової звітності, забезпечуючи прозорість

діяльності товариства й формуючи довіру з боку його членів. У контексті профспілкової преси ХІХ ст. це є важливим свідченням інституціоналізації професійних об'єднань [17, 4].

Окрему групу матеріалів становлять оголошення службового характеру, серед яких повідомлення про місцезнаходження бюро товариства, прийом лікаря товариства, а також інформація про діяльність бібліотеки. Такі тексти виконують регламентну функцію, визначаючи порядок взаємодії між органами управління та членами спільноти. Їх публікація на сторінках газети надавала цим повідомленням офіційного статусу та сприяла впорядкуванню внутрішнього життя організації [18, 4].

Завершує четверту шпальту рубрика „*Walne Zgromadzenie*”, у межах якої подано оголошення про скликання загальних зборів акціонерів Ізольованої друкарні. Текст містить точну дату, час, місце проведення та порядок денний зборів, що є характерною ознакою формалізованої організаційної документації. Уміщення такого повідомлення в профспілковому часописі свідчить про тісний зв'язок між друкарською спільнотою та економічними структурами, пов'язаними з видавничо-друкарською справою [19, 4].

Таким чином, четверта шпальта першого номера *Prasa* постає як сконцентрований документний комплекс, у межах якого поєднано протокольні звіти, фінансову документацію, регламентні оголошення та організаційні повідомлення. Її рубрикація відображає багаторівневий характер професійної комунікації друкарів і засвідчує, що газета виконувала функцію не лише інформаційного органу, а й офіційного засобу документування та управління в межах професійної спільноти Східної Галичини кінця ХІХ ст. [19, 4].

Важливим складником четвертої шпальти першого номера *Prasa* є вихідні відомості, розміщені в нижній частині сторінки, які виконують функцію документної ідентифікації видання та засвідчують його правовий і організаційний статус [20, 4]. Уміщення таких даних відповідає усталеній практиці періодичних видань другої половини ХІХ ст. і було необхідною умовою легального функціонування друкованого органу.

У вихідних відомостях зазначено, що видавцем часопису є Ян Вартинський, що вказує на конкретну відповідальну особу, пов'язану з фінансовим та організаційним забезпеченням видання. Фіксація імені видавця в газетному номері свідчить про персоніфікований характер видавничої діяльності та дозволяє розглядати *Prasa* як офіційно оформлений друкований продукт, а не як анонімне чи неформальне видання [20, 4].

Окремо вказано місце друку газети – *Z Drukarni Ludowej pod zarz. St. Baylego*, що дозволяє локалізувати процес виготовлення часопису

та пов'язати його з конкретною друкарнею. Це має особливе значення в контексті дослідження професійної комунікації друкарів, адже видання не лише тематично присвячене друкарській справі, а й безпосередньо створене в межах відповідного професійного середовища. Таким чином, *Prasa* постає як продукт внутрішньої комунікації галузі, що поєднує змістовий і матеріально-виробничий виміри [20, 4].

У вихідних даних також зазначено відповідального редактора – Юзеф Данилюк, що засвідчує наявність редакційної відповідальності та формалізованої структури управління змістом видання. Функція відповідального редактора в тогочасній пресі полягала не лише в доборі матеріалів, а й у правовій відповідальності за опублікований текст, що надає цій інформації особливого значення для оцінки статусу газети [20, 4].

Сукупність відомостей про видавця, друкарню та відповідального редактора дозволяє розглядати перший номер *Prasa* як повноцінно оформлений періодичний документ, що відповідав адміністративним і правовим вимогам часу. Включення цих даних у структуру номера завершує організаційно-документний блок і підкреслює інституційний характер часопису як офіційного органу професійної спільноти друкарів Східної Галичини кінця ХІХ ст. [20, 4].

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному документознавчому аналізі першого номера профспілкового часопису *Prasa* (Львів, 1 липня 1878 р.) як цілісного документа професійної комунікації друкарів Східної Галичини. Уперше в науковому обігу газету розглянуто не лише як історичне джерело з історії профспілкового руху чи фахової преси, а як структурований документний комплекс, що поєднує програмні, інформаційні та організаційно-управлінські елементи.

Уперше здійснено структурний аналіз чотирьох шпальт першого номера *Prasa* з виокремленням їхніх функціональних ролей у системі професійної комунікації. Визначено, що композиція номера вибудована за принципом послідовного переходу від програмно-ідеологічного блоку через інформаційно-хронікальний сегмент до формалізованої організаційно-документної частини, що забезпечувало цілісність і ефективність комунікації в межах професійної спільноти.

Новизна дослідження також полягає у введенні до наукового аналізу рубрикації першого номера *Prasa* (зокрема рубрик „*Wiadomości ze świata drukarskiego*”, „*Sprawozdania z posiedzeń*”, „*Różności*”, фінансових зведень та оголошень про загальні збори) як показника рівня інституціоналізації професійного середовища друкарів та розвитку форм документування їхньої діяльності

наприкінці XIX ст.

Уперше обґрунтовано спадкоємність часопису *Prasa* щодо попереднього профспілкового видання *Czcionka* не лише на рівні редакційної декларації, а як продовження усталеної моделі професійної комунікації, що забезпечувала тяглість організаційних і документних практик у друкарському середовищі Східної Галичини.

Окремим аспектом наукової новизни є аналіз вихідних відомостей першого номера *Prasa* (видавець, друкарня, відповідальний редактор) як елементів документної ідентифікації, що дозволяє уточнити інституційний статус видання та розширити уявлення про механізми функціонування профспілкової преси другої половини XIX ст.

Висновки. Проведений аналіз першого номера профспілкового часопису *Prasa* (Львів, 1 липня 1878 р.) дозволяє розглядати це видання як повноцінний документ професійної комунікації друкарів Східної Галичини другої половини XIX століття. Газета постає не лише як носій інформації чи ідеологічних настанов, а як структурований документний комплекс, що забезпечував формування, підтримку та розвиток професійної спільноти.

Встановлено, що *Prasa* свідомо позиціонувалася як продовження профспілкового часопису *Czcionka*, що засвідчує тяглість комунікаційних і організаційних практик у друкарському середовищі. Ця спадкоємність проявляється не лише у програмних заявах редакції, а й у структурі номера, характері рубрикації та функціональному призначенні окремих матеріалів.

Аналіз чотиришпальтової структури першого номера показав, що кожна шпальта виконувала чітко визначену роль у загальній системі

професійної комунікації. Програмний текст після вітального слова формував ідеологічні та ціннісні орієнтири видання; рубрика „*Wiadomości ze świata drukarskiego*” забезпечувала регулярний інформаційний обмін і інтеграцію професійного середовища; матеріали четвертої шпальти виконували функцію організаційно-документного супроводу діяльності товариства.

Особливе значення має організаційно-документний блок четвертої шпальти, де зосереджено протокольні звіти, фінансові зведення, регламентні оголошення та повідомлення про загальні збори. Ці матеріали засвідчують, що *Prasa* виконувала роль офіційного органу професійного об'єднання, поєднуючи функції періодичного видання й інструменту управління та документування діяльності друкарської спільноти.

Важливим елементом документної ідентифікації газети є вихідні відомості, у яких зафіксовано видавця, місце друку та відповідального редактора. Їх аналіз дозволяє уточнити інституційний статус *Prasa* та підтвердити її легітимність як офіційного профспілкового органу, інтегрованого в професійно-виробниче середовище друкарів.

Отже, перший номер *Prasa* є цінним джерелом для дослідження формування професійної комунікації, організаційної культури та документних практик друкарів Східної Галичини наприкінці XIX століття. Його комплексний документознавчий аналіз дозволяє глибше осмислити роль профспілкової преси в процесах самоорганізації професійних спільнот і відкриває перспективи для подальших досліджень історії фахових видань та комунікаційних моделей у середовищі людей друку.

Список використаних джерел

1. Берест І. Історія професійних спілок України (Східна Галичина 1817–1918 рр.) : монографія. Львів : Ліана-М, 2017. 736 с.
2. Берест І. Діяльність «Товариства взаємної допомоги приватних службовців» Галичини в 1848 році. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Історичні науки. 2018. Вип. 27. С. 51–56. DOI: 10.25264/2409-6806-2018-27-51-56.
3. Berest I., Honchar S., Gonchar O. Trade Unions of Eastern Galicia During the Socio-political Processes of the 19th–Early 20th Centuries. *Data-Centric Business and Applications: Advancements in Information and Knowledge Management*. 2024. Vol. 2. P. 141–164. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-59131-0_7
4. Берест І. Р. Загальноміське професійне товариство взаємодопомоги друкарів Львова в 1856–1867 роках: аналіз діяльності. *Грані*. 2018. Т. 21, № 11. С. 6–13. DOI: <https://doi.org/10.15421/1718146>
5. Берест Р. Нариси історії профспілкового руху в Західній Україні (1817–1939). Дрогобич : Відродження, 1995. 128 с.
6. Берест І., Берест Р., Пасічник М., Савчук Г., Олійник М. Аналіз статуту та першого року діяльності Львівського товариства галицьких лікарів («*Towarzystwo lekarzów galicyjskich*»). *Медичні перспективи*. 2020. Т. 25, № 2. С. 168–176. DOI: <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2020.2.206799>
7. Берест І. Р. Аналіз львівської профспілкової преси поліграфістів на прикладі часописів *Czcionka* і *Przewodnik dla spraw drukarsko-litograficznych*. *Грані*. 2017. Т. 20, № 11. С. 17–21. DOI: <https://doi.org/10.15421/1717142>.
8. Берест І. Р., Гончар О. В. Аналіз основної польської історіографії профспілкового руху в Галичині.

Інформація, комунікація, суспільство 2025 : зб. матеріалів XIV Міжнар. наук. конф. (с. Зозулі, Львівська обл., 22–24 трав. 2025 р.). Львів, 2025. С. 246–247.

9. Гончар С., Гончар О. Загальні проблеми медіакомунікацій на сторінках галицької профспілкової преси XIX століття. *Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку* : матеріали міжнар. наук. конф. (22–23 листоп. 2023 р.). Харків : ХДАК, 2023. Ч. 1. С. 52–53.

10. Берест І.Р. Огляд політичної ситуації в Східній Галичині у часі появи та роботи профспілок. *Грані*. 2014. Т. 7, № 6. С. 150–154.

11. Słowo wstępne. *Praca*. Lwów, 1 lipca 1878. Rok I. №1. S. 1.

12. Redakcja. Lwów 1 lipca 1878. *Praca*. Lwów, 1 lipca 1878. Rok I. №1. S. 1-2.

13. Wiadomości ze Świata Drukarskiego. *Praca*. Lwów, 1 lipca 1878. Rok I. №1. S. 2-3.

14. Paryż. *Praca*. Lwów, 1 lipca 1878. Rok I. №1. S. 3-4.

15. Sprawozdania z posiedzeń. *Praca*. Lwów, 1 lipca 1878. Rok I. №1. S. 4.

16. Różności. *Praca*. Lwów, 1 lipca 1878. Rok I. №1. S. 4.

17. Zestawienie za miesiąc czerwiec. *Praca*. Lwów, 1 lipca 1878. Rok I. №1. S. 4.

18. Reklama. *Praca*. Lwów, 1 lipca 1878. Rok I. №1. S. 4.

19. Walne zgromadzenie. *Praca*. Lwów, 1 lipca 1878. Rok I. №1. S. 4.

20. Informacje źródłowe. *Praca*. Lwów, 1 lipca 1878. Rok I. №1. S. 4.

References

1. Berest, I. (2017). History of Trade Unions of Ukraine (Eastern Galicia, 1817–1918). Liana-M [in Ukrainian].

2. Berest, I. (2018). Activities of the “Mutual Aid Society of Private Employees” of Galicia in 1848. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiia”*. Seria: Istorychni nauky, 27, 51–56. <https://doi.org/10.25264/2409-6806-2018-27-51-56> [in Ukrainian].

3. Berest, I., Honchar, S., & Gonchar, O. (2024). Trade unions of Eastern Galicia during the socio-political processes of the 19th–early 20th centuries. In *Data-Centric Business and Applications: Advancements in Information and Knowledge Management* (Vol. 2, pp. 141–164). Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-031-59131-0_7 [in English].

4. Berest, I. R. (2018). The Lviv city-wide professional mutual aid society of printers in 1856–1867: An analysis of activities. *Hrani*, 21(11), 6–13. <https://doi.org/10.15421/1718146> [in Ukrainian].

5. Berest, R. (1995). Essays on the history of the trade union movement in Western Ukraine (1817–1939). *Vidrodzhennia* [in Ukrainian].

6. Berest, I., Berest, R., Pasichnyk, M., Savchuk, H., & Oliinyk, M. (2020). Analysis of the statute and the first year of activity of the Lviv Society of Galician Physicians. *Medychni perspektyvy*, 25(2), 168–176. <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2020.2.206799> [in Ukrainian].

7. Berest, I. R. (2017). Analysis of the Lviv trade-union press of printers: The cases of “Czcionka” and “Przewodnik dla spraw drukarsko-litograficznych”. *Hrani*, 20(11), 17–21. <https://doi.org/10.15421/1717142> [in Ukrainian].

8. Berest, I. R., & Honchar, O. V. (2025). Analysis of the main Polish historiography of the trade union movement in Galicia. In *Informatsiia, komunikatsiia, suspilstvo 2025* (pp. 246–247). Lviv [in Ukrainian].

9. Honchar, S., & Honchar, O. (2023). General problems of media communications in the Galician trade-union press of the 19th century. In *Culturology and Social Communications: Innovative Development Strategies* (Part 1, pp. 52–53). KhDAK [in Ukrainian].

10. Berest, I. R. (2014). Overview of the political situation in Eastern Galicia during the emergence and operation of trade unions. *Hrani*, 17(6), 150–154 [in Ukrainian].

11. Słowo wstępne [Introductory word]. (1878, July 1). *Praca*, Rok I, No. 1, 1 [in Polish].

12. Redakcja [Editorial]. (1878, July 1). *Praca*, Rok I, No. 1, 1–2 [in Polish].

13. Wiadomości ze świata drukarskiego [News from the printing world]. (1878, July 1). *Praca*, Rok I, No. 1, 2–3 [in Polish].

14. Paryż [Paris]. (1878, July 1). *Praca*, Rok I, No. 1, 3–4 [in Polish].

15. Sprawozdania z posiedzeń [Reports from meetings]. (1878, July 1). *Praca*, Rok I, No. 1, 4 [in Polish].

16. Różności [Miscellanea]. (1878, July 1). *Praca*, Rok I, No. 1, 4 [in Polish].

17. Zestawienie za miesiąc czerwiec [Statement for the month of June]. (1878, July 1). *Praca*, Rok I, No. 1, 4 [in Polish].

18. Reklama [Advertisement]. (1878, July 1). *Praca*, Rok I, No. 1, 4 [in Polish].

19. Walne zgromadzenie [General assembly]. (1878, July 1). *Praca*, Rok I, No. 1, 4 [in Polish].

20. Informacje źródłowe [Source information]. (1878, July 1). *Praca*, Rok I, No. 1, 4 [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 02.01.2026

Отримано після доопрацювання 05.02.2026

Прийнято до друку 12.02.2026

Опубліковано 31.03.2026